

Lausunto

17.06.2025

Asia: VN/10556/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta

Kiitämme mahdollisuudesta antaa tästä lakiluonnoksesta lausunto.

Pohjoismaissa kehitetty hyvinvointivaltio ja sen sosiaali- ja vähimmäisturva on kansainvälisesti katsoen menestys. Kuitenkin se on vuosikymmenien aikana monimutkaistunut. Pyrkimykset uudistaa sitä ovat usein johtaneet vain monimutkaisuuden lisääntymiseen, vaikka tavoitteena on yleensä ollut luoda selkeämpi, kannustavampi ja yksinkertaisempi tukijärjestelmä. On hyvä, että jälleen pyritään yksinkertaistamaan sosiaaliturvaa ja yleistuki voi olla yksi askel oikeaan suuntaan. Yleistuen on sanottu parantavan työnteon kannustavuutta ja yksinkertaistavan sosiaaliturvaa. Tavoitteena on myös estää työttömyyden pitkittymistä ja ehkäistä syrjäytymistä.

Tämän yleistuen kehittämisen taustalla sanotaan olevan parlamentaarisen sosiaaliturvakomitean työ, mikä tiettävästi on laajempi kuin vain yleistuen kehittäminen ja sekin työ on vasta puolivälissä (Välimietintö tehty viime vuonna). Tulisiko yleistukeen liittyvän lainsäädännön säätämistä lykätä ja tehtävä samassa tahdissa kuin sosiaaliturvakomitean työ ja sen mahdolliset muutkin ehdotukset?

Ehkä suurin ongelma tässä yleistuen kehittämistyössä, kuten sosiaaliturvakomiteankin työssä, on tiukka pitäytyminen tarveharkinnassa myös perustoimeentulon etuuksien kohdalla. Sosiaaliturvan perusteellisen rakenteellisen uudistamisen estää se, että syyperusteisuudesta sosiaaliturvan missään osassa ei haluta luopua. Jos sosiaaliturvan/perustoimeentulon saamisen ehtona on oltava jokin syy, kuten työttömyys, opiskelu tai sairaus, meillä on jatkossakin malli, mikä ei huomioi ihmisten nopeastikin muuttuvia elämäntilanteita. Vastikkeeton perusturva eli perustulo ehkäisisi sosiaaliturvan aukkoihin putoamista ja kannustaisi työhön, opiskeluun ja yrittämiseen. Toisin sanoen perustulo antaisi työttömälle mahdollisuuden hakeutua itselleen ja yhteiskunnalle hyödylliselle urapolulle.

Yleistuen kehittämisen jatko edellyttää Kelan edustajan mukaan myös visiota siitä, mihin suuntaan ollaan menossa. Jos sosiaaliturvaa todella halutaan kehittää, niin paras visio on siirtyminen vähitellen perustulon suuntaan. Tällainen päätelmä voidaan tehdä maailmalla lukuisten perustulokokeilujen ja jopa Suomessa pääministeri Juha Sipilän hallituskaudella tehdyn perustulokokeilun perusteella. Kaikissa kokeiluissa osallistuneiden terveys ja hyvinvointi parani. Myös syrjäytyminen helpotti, kun luottamus toisiin ihmisiin ja yhteiskunnallisiin instituutioihin kasvoi merkittävästi.

Sen sijaan, että nyt vietäisiin läpi yleistukilainsäädäntö, kannattaisi sen kehittämiseen liittää jatko Sipilän hallituksen perustulokokeilulle tai Marinin hallituksen suunnittelemaalle, mutta toteuttamatta jääneelle, negatiivisen tuloveron kokeilulle. Yleistuen suunnittelu kuten myös sosiaaliturvakomitean työ antaisi tähän takuulla eväitä ja ne huomioiden voitaisiin tehdä tieteellisin menetelmin uusi kokeilu.

- **Lausuttavaa esityksen vaikutuksista kotitalouksiin**
 -
- **Lausuttavaa esityksen vaikutuksista toimeenpanijoihin**
 -
- **Lausuttavaa esityksen muista vaikutuksista**
 -
- **Lausuttavaa yleistukilain yleisistä säännöksistä (1 luku)**
 -
- **Lausuttavaa yleistuen saamisen työvoimapolittisista edellytyksistä (2 luku)**
 -
- **Lausuttavaa yleistuen määräytymisperusteista (3 ja 4 luvut)**
 -
- **Lausuttavaa yleistuen toimeenpanosta ja muutoksenhausta (5 ja 6 luvut)**
 -
- **Lausuttavaa yleistuen tietojen saamista ja luovuttamista koskevista ehdotuksista (7 luku)**
 -
- **Lausuttavaa yleistuen rahoituksesta (8 luku)**
 -

- Lausuttavaa yleistukilain ehdotetusta voimaantulosta (9 luku)
 -
- Muuta lausuttavaa ehdotetusta yleistukilaista
 -
- Lausuttavaa peruspäivärahaa koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta
 -
- Lausuttavaa työmarkkinatukea koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta
 -
- Muuta lausuttavaa työttömyysturvalakiin ehdotetuista muutoksista
 -
- Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden jaksosta
 -
- Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden sisällöstä
 -
- Muuta lausuttavaa työvoimapalveluiden järjestämislakiin ehdotetuista muutoksista
 -

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

-

Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 12 §:n 2 momentin muuttamisesta

-

Laki eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 annetun lain muuttamisesta

-

Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta

-

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta

-

Laki takuueläkkeestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta

-

Laki kansaneläkelain muuttamisesta

-

Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta

-

Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjän eläkelain 32 ja 46 §:n muuttamisesta

-

Laki merimieseläkelain muuttamisesta

-

Laki julkisten alojen eläkelain muuttamisesta

-

Laki työtapaturma- ja ammattitautilain 141 §:n muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain 97 §:n muuttamisesta

-

Laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

-

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

-

Laki merityösopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 45 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 2 ja 31 a §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain 93 §:n muuttamisesta

-

Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetun lain 60 §:n muuttamisesta

-

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 20 ja 21 §:n muuttamisesta

-

Laki ulosottokaaren muuttamisesta

-

Laki oikeudenkäynnistä vakuutusoidessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

-

4. Muuta lausuttavaa

Työmarkkinoiden murros pitäisi ottaa paremmin huomioon sosiaaliturvaa kehitettäessä.

Osa-aika- ja vapaaehtoistyö on yhteiskunnalle tärkeää ja tarvitsee yhteiskunnan puolelta vastaantulon. Hyvinvointiyhteiskunnissa se tapahtuu sosiaaliturvan kautta, mutta nykyinen sosiaaliturva ei kunnolla ota huomioon työelämän muutoksia. Vaikka sosiaaliturvaa on pyritty uudistamaan eri puolilla Eurooppaa, niin uudistusesityksistä puuttuu rakenteiden uudistaminen perustoimeentulon osalta. Ongelma on syyperusteisuuden säilyttäminen. Kun

perustoimeentuloetuudet korvataan perustulolla, niin valtaosa ihmisistä pystyy hankkimaan osaaikatyöllä riittävän toimeentulon ja selviämään työttömyysjaksoista ja mm. yritykset pääsevät yli vaikeista tilanteista. Tällöin myös sosiaali- ja työllisyysviranomaiset pääsevät keskittymään turhasta rahanjaon kontrolloimisesta niiden auttamiseen, joilla on erityisiä ongelmia.

Räty Petteri
BIEN Finland - Suomen perustuloverkosto ry